

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

Berenschot Groep B.V.
Postbus 8039
3503 RA UTRECHT

**Directie Voedsel, Dier en
Consument**

Prins Clauslaan 8
2595 AJ Den Haag
Postbus 20401
2500 EK Den Haag
www.rijksoverheid.nl/eleni

Contactpersoon
Bart van den Assum

T 3784981
j.b.f.c.van.den.assum@minlnv.nl

Onze referentie
216268

Bijlagen
3

Datum 23 juni 2011
Betreft offerteversoek versterking positie dierenarts

Geachte heer, mevrouw,

De toename van antibioticaresistentie is een zorgwekkende trend, die de gezondheid van mens en dier kan schaden. Het therapeutisch gebruik van antibiotica in de veehouderij is in 2007 ongeveer verdubbeld ten opzichte van 1999. Antibiotica worden in een aantal veehouderijsectoren veelal gebruikt als managementmaatregel om ziektes te voorkomen en productie te verhogen. Onzorgvuldig gebruik van antibiotica in de veehouderij draagt bij aan het ontstaan van resistentie. Om deze trend om te buigen, wil de overheid het gebruik van antibiotica in de veehouderij verminderen met 20% in 2011 en 50% in 2013 ten opzichte van het gebruik in 2009.

Alleen de dierenarts mag veehouders antibiotica op recept voorschrijven. De dierenarts heeft vanuit zijn -maatschappelijke- verantwoordelijkheid voor het waarborgen van dier- en volksgezondheid een (morele en wettelijke) plicht om zorgvuldig en terughoudend om te gaan met het voorschrijven van antibiotica. Deze verantwoordelijkheid kan hij onvoldoende waarmaken omdat hij in sterke mate financieel afhankelijk is van zijn opdrachtgever: de veehouder. Daarbij komt dat de dierenarts 25 - 75% van zijn inkomen haalt uit de verkoop van diergeneesmiddelen.

Ook als de dierenarts geen diergeneesmiddelen meer zou mogen verkopen (ontkoppeling van het voorschrijven en verkoop), blijft de financiële afhankelijkheidsrelatie bestaan. De veehouder kan naar een andere dierenarts gaan, als zijn dierenarts geen antibiotica wil voorschrijven.

De positie van de dierenarts moet versterkt worden zodat hij zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid waar kan maken. De Staatssecretaris van EL&I wil dit als volgt bereiken:

"Ten algemene dient meer zeker te worden gesteld dat de dierenarts zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid kan waarmaken, en zijn positie ten opzichte van de veehouder versterkt wordt. Uitgangspunt hierbij is dat de veehouder zelf verantwoordelijk is voor het borgen van dierenwelzijn,

diergezondheid en volksgezondheid op zijn bedrijf. De veehouder kan hier invulling aan geven door een contract voor lange duur met zijn dierenarts aan te gaan voor veterinaire zorg voor zijn bedrijf. Er moet sprake zijn van een 1 op 1 relatie. Voor de hoeveelheid zorg moeten richtlijnen ontwikkeld worden. Op basis van een contractueel vastgelegde dienstverlening, wordt de dierenarts in staat gesteld om een meer onafhankelijke positie in te nemen als adviseur op het gebied van dierenwelzijn en diergezondheid". (Bijlage 1 over vermindering antibioticumgebruik, mei 2011)

Directie Voedsel, Dier en Consument

Datum
23 juni 2011

Onze referentie
216268

Als er geen zicht is op het behalen van de reductiedoelstellingen wil de overheid als nog ont koppeling van het voorschrijven en de verkoop van diergeneesmiddelen doorvoeren. De Staatssecretaris heeft de Kamer op 26 mei echter gemeld dat het de vraag is of ont koppeling nog nodig is als de langdurige contracten succesvol zijn ingevoerd.

De Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) wil zich ook inzetten voor de versterking van de positie van de dierenarts en heeft in april 2011 een "5 punten plan" gepresenteerd (bijlage 2). Bovenstaande inzet van de Staatssecretaris om een langdurige één op één relatie te bewerkstelligen tussen veehouder en dierenarts is ook onderdeel van dit "5-puntenplan".

De onderzoeksvraag

In dit kader wil EL&I onderzoeken hoe op een juridisch en in de praktijk haalbare wijze de positie van de dierenarts kan worden verstrekt, middels invoering van langdurige contracten tussen veehouder en dierenarts, en welke bijdrage deze contracten leveren aan het terugdringen van het gebruik van antibiotica.

Voor de beantwoording van deze hoofdvraag is beantwoording van de volgende deelvragen van belang:

1. Versterking positie dierenarts middels implementatie langdurige contracten voor veterinaire dienstverlening

- Op welke wijze kunnen langdurige contracten voor veterinaire dienstverlening worden ingevoerd, zodanig dat deze op doeltreffende wijze bijdragen aan de gewenste reductie van het gebruik van antibiotica in de veehouderijsectoren, en de economische prikkel om antibiotica (en andere diergeneesmiddelen) voor te schrijven geminimaliseerd wordt?

- Leidt invoering van deze langdurige contracten tot een zodanige versterking van de positie van de dierenarts dat hij een meer onafhankelijke positie kan innemen als adviseur op het gebied van diergezondheid en dierenwelzijn?
- Welke andere positieve of negatieve effecten zijn te verwachten bij het landelijk invoeren van langdurige contracten en hoe kunnen deze effecten gestimuleerd respectievelijk beperkt worden?
- Moeten er randvoorwaarden aan de invoering van deze contracten worden gesteld om het gewenste effect te realiseren en mogelijk ongewenste effecten te beperken? Zo ja, welke randvoorwaarden?
- Wat moet minimaal juridisch worden geregeld om deze contracten in te voeren?
- Wat zijn de obstakels die bij invoering van langdurige contracten gepasseerd moeten worden? Hierbij is te denken aan bijvoorbeeld regelgeving op het gebied van marktwerking of mededinging en organisatorische of bestuurlijke hindernissen?
- Kan invoering van het langdurig contract leiden tot financiële of bedrijfseconomische schade voor de dierenarts of veehouder. Zo ja, hoe groot wordt deze schade ingeschat en hoe kan deze schade worden voorkomen?

De directie Wetgeving en Juridische Zaken van het ministerie EL&I zal ten aanzien van juridische mogelijkheden en belemmeringen ondersteuning bieden. Betrek hierbij ook de ervaringen in Denemarken.

2. Aanvullende meerwaarde van ont koppeling

- Heeft ont koppeling van het voorschrijven en verkoop van diergeneesmiddelen relevante meerwaarde bij het terugdringen van het gebruik van antibiotica in het geval dat langdurige contracten landelijk, op succesvolle wijze zijn ingevoerd? Overstijgt deze eventuele meerwaarde de nadelige effecten en kosten van de ont koppeling? (zie bijlage 3 Kamerbrief maart 2010 over rapport Berenschot)
- Maak daarbij onderscheid tussen volledige ont koppeling (alle dierenartsen) en gedeeltelijke ont koppeling (alleen voor practici landbouwhuisdieren, niet voor gezelschapsdierenartsen of ont koppeling als sanctie voor dierenartsen die zich niet hebben gehouden aan zorgvuldigheidsnormen bij het voorschrijven van antibiotica). Betrek daarbij ook de wijze waarop in Denemarken ont koppeld is.
- Aan welke randvoorwaarden moet invoering van (gedeeltelijke) ont koppeling voldoen om (negatieve) neveneffecten van ont koppeling (zie o.a. rapport van Berenschot) te voorkomen, cq te minimaliseren?
- Geef een inschatting van de kosten per stakeholder (inclusief overheid) die gemaakt moeten worden om aan deze randvoorwaarden te voldoen.

Minimale eisen aan offerte

- Een schets van een plan van aanpak voor uitvoering van het onderzoek en de onderzoeksmethode. Belangrijkste stakeholders moeten bij het project betrokken worden, bijv. via een klankbord en / of interviews.

- Het tijdpad voor de uitvoering van (de fases van) het onderzoek. De Staatssecretaris wil de Kamer uiterlijk november 2011 informeren over de nadere uitwerking van het antibioticabeleid, inclusief de mogelijke invoering van langdurige contracten. Dit betekent dat het onderzoek uiterlijk eind oktober 2011 moet worden opgeleverd.
- Gespecificeerde begroting van de kosten. Onder andere uren en uurtarieven en onderbouwing overige kosten.
- Een voorstel voor de vorm en momenten van overleg met de opdrachtgever.

Directie Voedsel, Dier en Consument

Datum
23 juni 2011

Onze referentie
216268

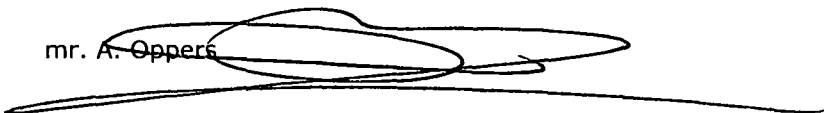
Uw offerte maakt deel uit van een offertetraject waarbij het ministerie van EL&I bij minimaal 3 mogelijke opdrachtnemers een offerte zal opvragen.

Ik zou het op prijs stellen als u binnen 3 weken na dagtekening van deze brief, indien u interesse heeft in het uitvoeren van dit onderzoek, een offerte aan mij stuurt. Na ontvangst van uw offerte zal ik zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk binnen 4 weken laten weten of ik wel of niet op uw offerte in zal gaan.

Voor vragen over dit verzoek kunt u contact opnemen met Bart van den Assum van de directie Voedsel, Dier Consument, tel: 070 - 3784981, email:j.b.f.c.van.den.assum@minlnv.nl

De Directeur Voedsel, Dier en Consument,

mr. A. Oppers

Vergaderjaar 2010–2011

28 286

Dierenwelzijn

29 683

Dierziektebeleid

Nr. 512

**BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN ECONOMISCHE ZAKEN,
LANDBOUW EN INNOVATIE**

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 26 mei 2011

In uw brief van 28 april 2011 vraagt de vaste Kamercommissie EL&I om de nog te ontvangen brieven voor het AO Dierziekten en Antibiotica-gebruik in de veehouderij. Deze heeft u inmiddels ontvangen. Daarnaast vraagt u in uw brief om het eindrapport van het onderzoek naar de overleving van *C. burnetii* in geitenmest van het CVI, een uitgebreide brief over het dierziektebeleid en een brief waarin ik mijn uitspraken in de media over het antibiotica-gebruik in de veehouderij en de rol van dierenartsen hierbij nader toelicht. Met deze brief ga ik mede namens de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) in op deze aspecten.

Eindrapport CVI van het onderzoek naar de overleving van *C. burnetii* in geitenmest

In eerdere brieven ben ik reeds ingegaan op de vraag het eindrapport van het CVI van het onderzoek naar de overleving van *C. burnetii* in geitenmest aan uw Kamer op te sturen (TK 28 286, nr. 499 en TK 28 286, nr. 500). Het rapport is op dit moment nog niet beschikbaar. Er wordt zorgvuldig onderzoek gedaan naar de overleving van de Q-koortsbacterie in mest. De onderzoekers zorgen ervoor dat zij hun rapport gereed hebben voor het deskundigenberaad dat in de week van 14 juni 2011 plaatsvindt. Conform mijn eerdere toezegging zal ik het rapport en het advies van de deskundigen over de hygiënemaatregelen aan uw Kamer opsturen zodra ik beide heb ontvangen en minister Schippers en ik ons besluit hierop genomen hebben.

Dierziektebeleid

De vaste Kamercommissie ELI vraagt om de toegezegde brief over het dierziektebeleid uiterlijk één week voor het AO van 26 mei 2011 aan uw Kamer op te sturen. Ik houd in deze echter vast aan de toezegging, zoals ik die gedaan heb tijdens het Algemeen Overleg van 27 april 2011 om u deze

brief voor het zomerreces toe te sturen. U kunt deze brief uiterlijk 1 juli 2011 van mij verwachten.

Antibioticagebruik in de veehouderij en voorschrijfgedrag van dierenartsen

De veehouderij in ons land is veel te afhankelijk geworden van antibiotica als goedkoop alternatief om de gezondheid van dieren te waarborgen. Tot welke problemen dat heeft geleid met resistente bacteriën is alom bekend. De minister van VWS en ik houden dan ook onverkort vast aan de doelstelling dat het gebruik van antibiotica in de veehouderij verminderd moet zijn met 20% in 2011 en met 50% in 2013.

Bij de behandeling van de Wet dieren in de Eerste Kamer en recent in antwoord op vragen uit de Tweede Kamer heb ik aangegeven dat ik ervan uitga dat de sector zich aan deze reductie houdt. Mocht dat niet het geval zijn, dan zal ik vergaande maatregelen treffen, waaronder het ontkoppelen van het voorschrijven en verkopen van diergeneesmiddelen door de dierenarts. De voorbereidingen hiervoor zet ik thans in gang.

Vanuit de maatschappelijke verantwoordelijkheid van de dierenarts voor het waarborgen van dier- en volksgezondheid is een zorgvuldig en terughoudend gebruik van antibiotica absoluut noodzakelijk. Uit het rapport van het adviesbureau Berenschot (TK 29 683, nr. 42) blijkt dat de dierenarts deze verantwoordelijkheid onvoldoende kan waarmaken omdat hij in sterke mate financieel afhankelijk is van zijn opdrachtgever (de veehouder). Ook na een ontkoppeling van de dierenarts- en apotheker-functie blijft deze afhankelijkheid bestaan. Ten algemene dient meer zeker te worden gesteld dat de dierenarts zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid kan waarmaken en zijn positie ten opzichte van de veehouder versterkt wordt.

Uitgangspunt hierbij is dat de veehouder zelf verantwoordelijk is voor het borgen van dierenwelzijn, diergezondheid en volksgezondheid op zijn bedrijf. De veehouder kan hier invulling aan geven door een contract voor lange duur met zijn dierenarts aan te gaan voor veterinaire zorg voor zijn bedrijf. Er moet sprake zijn van een 1 op 1 relatie. Voor de hoeveelheid zorg moeten richtlijnen ontwikkeld worden. Op basis van een contractueel vastgelegde dienstverlening, wordt de dierenarts in staat gesteld om een meer onafhankelijke positie in te nemen als adviseur op het gebied van dierenwelzijn en diergezondheid.

Bij de uitwerking hiervan zullen ongetwijfeld de nodige vraag- en aandachtspunten naar voren komen, waaronder aspecten van marktoriening en mededinging. Dit ga ik nader onderzoeken. Hierbij zal ik de Koninklijke Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) en de veehouderijsectoren betrekken. Over de uitkomsten daarvan zal ik u dit najaar informeren.

De vermindering van antibioticaresistentie is een van urgentste diergezondheids- en volksgezondheidsopgaven van deze tijd. Dit vraagt om maatregelen die ingrijpen in de bestaande structuren en gewoontes.

Ik verwacht dat de hierboven genoemde maatregelen tezamen met de maatregelen die de sectoren en de overheid reeds hebben genomen, zullen bijdragen aan een duurzame veehouderij met meer draagvlak in de samenleving.

De staatssecretaris van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie,
H. Bleker

21-04-2011 5 Punten Plan voor verbetering van de positie van de dierenarts

Plan van aanpak voor een duidelijke kwaliteitsslag die beter toont dat dierenartsen onafhankelijke professionals zijn

Naar aanleiding van een bericht in het NRC op 9 april 2011, is er de afgelopen weken zeer veel aandacht geweest voor het gebruik van antibiotica in de intensieve veehouderij. Er werd met name een zeer kritisch beeld geschetst van de rol van de dierenarts. Ook in de politiek was hier veel aandacht voor. Staatssecretaris Bleker nam stevig stelling door aan te geven dat een verdere reductie van het gebruik van antibiotica zal worden afgedwongen, indien de betrokken sectoren de vereiste reductie (met 20% in 2011 en met 50% in 2013) niet realiseren. Plannen voor het ontkoppelen van het voorschrijven en leveren van diergeneesmiddelen worden inmiddels door het ministerie voorbereid.

Door middel van persberichten en interviews in diverse media is door de KNMvD duidelijk aangegeven dat het hierdoor ontstane beeld van de dierenarts niet klopt. Dierenartsen zijn als beroepsgroep integer en deskundig en hebben het dierenwelzijn bovenaan hun prioriteitenlijstje staan. Bovendien is de beroepsgroep in samenwerking met de diverse sectoren al een aantal jaren bezig met oplossingen: Zo heeft zij het initiatief genomen tot de centrale database VetCIS en de Stichting Diergeneesmiddelenautoriteit (SDa) en is er sprake van een duidelijk afnemende trend in het gebruik van antibiotica.

De publieke en daarmee politieke opinie is echter beïnvloed door alle media-aandacht in de afgelopen weken en werkt niet in ons voordeel. Het Bestuur van de KNMvD heeft daarom het voortouw genomen om dit beeld weer te verbeteren en de dierenarts te positioneren als regisseur in volksgezondheid, voedselveiligheid, dierenwelzijn en diergezondheid. Met een concreet plan van aanpak kan een duidelijke kwaliteitsslag worden gemaakt binnen de beroepsgroep waarmee beter zichtbaar wordt dat dierenartsen onafhankelijke professionals zijn.

5 Punten Plan

Hiertoe is een 5 Punten Plan opgesteld dat door staatssecretaris Bleker enthousiast is ontvangen. Dat 5 Punten Plan zetten we hieronder kort voor u uiteen:

1. Kwaliteit borgen

De KNMvD zal een kwaliteitsregister opzetten, te beginnen met een beroepscompetentieprofiel voor dierenartsen. Om de juiste kwaliteitseisen te stellen ontwikkelt de KNMvD reeds wetenschappelijk onderbouwde richtlijnen. Daarnaast zet ze in op verplichte na- en bijscholing en wil zij een register starten om de kwaliteit en de vakinhoud van de dierenarts transparant en up to date te houden.

2. Ondersteunende kaders

De KNMvD wil voor de toekomst een één-op-één relatie tussen dierenarts en veehouder wettelijk vastleggen, zodat "shoppen" door veehouders niet meer mogelijk is. De dierenarts is dan werkelijk regisseur van dierenwelzijn en diergezondheid. De KNMvD wil strakkere handhaving van wetgeving, dus verbeterd toezicht. De dierenarts kan daarmee beter sturing geven aan zaken als stalbezetting, strategieën aangaande gezondheidmanagement, hanteren van hygiëneprotocollen et cetera.

3. Vergoeding voor maatschappelijke taken

De KNMvD wil de vergoeding van de dienstverlening in de één-op-één relatie tussen dierenarts en veehouder richten op advisering en behandeling. Hiermee wordt de afhankelijkheid van de verkoop van medicijnen teruggebracht tot een minimum. Conform advies van de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA), komt er een passende vergoeding voor maatschappelijke taken van de dierenarts.

4. Concurrentie op prijs beperken

De KNMvD wil door middel van een beperkte bandbreedte de prijzen van de medicijnen begrenzen. Hiermee wordt de concurrentie op verkoop van diergeneesmiddelen uit de markt gehaald.

5. Registratie inkoop, verkoop en levering

De KNMvD stelt voor de inkoop, verkoop én het afgiftepunt (de veehouder) van medicijnen wettelijk te registreren in VetCIS. Daardoor wordt de stroom van medicijnen volledig transparant en wordt de SDa in staat gesteld de excessen aan te pakken.

Omdat het bestuur dit plan graag diepgaander met alle leden wil delen, zal in de komende maand een roadshow worden gepland waarbij we in de verschillende regio's in het land bijeenkomsten zullen organiseren waar alle leden welkom zijn. In die bijeenkomsten zullen we deze plannen met u delen en uw input vragen, zodat we als organisatie een eenduidig standpunt in kunnen nemen. Nadere gegevens over deze bijeenkomsten zullen we in een later stadium nog aan u bekend maken.

Duidelijk is in ieder geval dat we als dierenartsen een helder en maatschappelijk aanvaardbaar beleid zullen moeten uitdragen om te zorgen dat het beeld van de dierenarts als integere autoriteit op het gebied van dierenwelzijn en diergezondheid weer het passend aanzien krijgt dat het verdient.

Ludo J. Hellebrekers
voorzitter KNMvD

Vergaderjaar 2009–2010

29 683

Dierziektebeleid

Nr. 42

BRIEF VAN DE MINISTER VAN LANDBOUW, NATUUR EN VOEDSELKWALITEIT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 8 maart 2010

Bij deze bied ik u het rapport aan naar de effecten en de haalbaarheid van het ontkoppelen van voorschrijven en verkoop van diergeneesmiddelen door dierenartsen.¹ Adviesbureau Berenschot heeft dit rapport in opdracht van mij opgesteld.

Het rapport Berenschot

Aanleiding voor deze opdracht was de toenemende zorg dat de dierenarts als centrale schakel in de voorziening van diergeneesmiddelen onvoldoende in staat zou zijn om antibiotica in de dierhouderij voldoende terughoudend en selectief te laten toepassen. Het gebruik van antibiotica in de dierhouderij is een van de oorzaken van resistentie, getuige de opkomst van de veegebonden MRSA. Inmiddels is bij alle betrokkenen het besef doorgedrongen dat het antibioticumgebruik in de veehouderij aanzienlijk moet verminderen. Zoals u weet is er momenteel een aantal initiatieven om dat gebruik te beteugelen. Ik wijs bijvoorbeeld op het convenant «antibioticumresistentie dierhouderij». Het rapport van Berenschot gaat over de dierenarts als centrale schakel in de keten van antibioticumgebruik. Berenschot geeft inzicht in hoe het functioneren van deze schakel zou kunnen verbeteren.

Het voorschrijven en het afleveren c.q. verkoop van diergeneesmiddelen gebeurt doorgaans door een en dezelfde persoon, de dierenarts. Vanuit de gedachte dat de winst die de dierenarts behaalt op de verkoop van geneesmiddelen een stimulans zou kunnen zijn om zoveel mogelijk medicijnen voor te schrijven, heb ik aan Berenschot gevraagd een onderzoek te doen. Berenschot heeft bekeken of het scheiden van deze functies een doelmatige maatregel is om een vermindering van het antibioticumgebruik te bewerkstelligen.

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

Berenschot komt in grote lijnen tot de volgende conclusie:

Er is een sterke prikkel voor veehouders om antibiotica te blijven toedienen, omdat daarmee geproduceerd kan worden tegen de laagste kosten.

Volgens Berenschot is de kostprijs helaas nog steeds de doorslaggevende prikkel voor veehouders. Antibiotica zijn veelal goedkoper dan alternatieven die pas op langere termijn vruchten afwerpen, zoals het aanpassen van stallen of diermanagement. Dierenartsen hebben eveneens een economisch belang bij het leveren van diergeneesmiddelen. Niet alleen omdat de levering (verkoop) van diergeneesmiddelen op zichzelf omzet en winst genereert, maar ook omdat dierenartsen voor hun inkomen afhankelijk zijn van hun opdrachtgever, de veehouder. Dat vormt een prikkel om te voldoen aan de wensen van de opdrachtgever, ook als deze zich uitsluitend richt op een korte termijn aanpak.

Het structureel toepassen van antibiotica in een omgeving die niet optimaal is toegesneden op ziektepreventie is zo'n korte termijn aanpak. Ontkoppeling van voorschrijven en verkoop van medicijnen zal echter volgens Berenschot de positie van de dierenarts ten opzichte van de veehouder niet principieel veranderen, want dierenartsen blijven afhankelijk in de opdrachtgever-opdrachtnemerrelatie met de veehouder. Die afhankelijkheid zorgt ervoor dat dierenartsen bij ontkoppeling genegen zullen blijven antibiotica voor te schrijven uit het oogpunt van behoud van klanten. Ook zullen veehouders sluiptwegen kunnen bewandelen om toch over antibiotica te kunnen beschikken (via buitenland of internet). Ontkoppeling zal daarom – als *alleenstaande* maatregel – niet leiden tot een oplossing van dit probleem, aldus Berenschot.

Berenschot laat eveneens zien dat eventuele ontkoppeling een complexe veelheid van onbedoelde effecten heeft. Berenschot signaleert ondermeer het volgende.

- Zoals vermeld zullen er veehouders zijn die in weerwil van hun dierenarts toch antibiotica willen toepassen. Zij zullen diverse wegen bewandelen om toch hun zin te krijgen. Dit vraagt om extra toezicht op illegale aankoop van antibiotica via internet of buitenland.
- Erosie dreigt van de veterinaire zorgstructuur. Een tendens kan zijn dat dierenartsen in dienst gaan treden van integraties. Dat past ook in de voortgaande schaalvergroting en is niet bevorderlijk voor de gewenste onafhankelijke positie van de dierenarts.
- De consultkosten zullen stijgen waardoor wellicht minder vaak een beroep gedaan zal worden op de dierenarts.
- Misschien blijft een minder fijnvertakt veterinaire netwerk over door de afname van het aantal dierenartsen. Dat vraagt om een vorm van inkomensondersteuning of bijvoorbeeld het verplicht stellen van een minimum aantal jaarlijkse consulten.
- De wijze waarop de apotheekfunctie zich zal ontwikkelen is ongewis. In elk geval is er een risico van afspraken tussen dierenartsen en apotheken. Ook is in de humane geneeskunde het zogenaamde gunstbetoon een bekend fenomeen. Dit vraagt regulering en toezicht.

Berenschot concludeert dat ontkoppeling alleen een haalbare kaart zou kunnen zijn als tevens aanvullende maatregelen worden genomen om de onbedoelde effecten tegen te gaan. Die maatregelen leiden tot een forse toename van administratieve en handhavingslasten voor ondernemers en overheid.

Berenschot benadrukt dat met name de transparantie in voorschrijven en toedienen, ook op zichzelf dus zonder ontkoppeling, kan bijdragen aan het substantieel verminderen van antibioticumgebruik.

Tot slot signaleert Berenschot dat circa 80% van de antibiotica wordt voorgeschreven door hooguit 5% van de dierenartspraktijken. Beteugeling van het antibioticumgebruik is wellicht al haalbaar met een gericht beleid voor

deze groep. Het voordeel is dat zo'n aanpak niet de nadelen kent van een generieke maatregel, zoals de onzekere effectiviteit en hoge controle- en handhavingslasten.

Transparantie in voorschrijven en toedienen van antibiotica

Transparantie in voorschrijven en toedienen is naar mijn mening essentieel om te komen tot vermindering van het antibioticagebruik. Dit wordt onderstreept door het rapport van Berenschot en wordt eveneens onderschreven door betrokkenen als de KNMvD en de Raad voor Dierenaangelegenheden (RDA).

Los van de ontwikkelingen rond antibioticumresistentie onderstreepte ook de RDA het belang van centrale registratie van antibioticagebruik (*«Zichtbaar beter. De rol van de dierenarts voor het algemeen belang»*; RDA, mei 2009).

Centrale registratie is ook een belangrijke factor in het recente voorstel van de Koninklijke Nederlandse Maatschappij voor Diergeneeskunde (KNMvD) voor haar aanpak van het overmatige antibioticumgebruik in onze dierhouderij (*«De Veterinaire Diergeneesmiddelen Autoriteit, plan van aanpak antibioticaresistentie door de KNMvD»*, 02-02-2010).

Tot slot hebben de belangrijkste veehouderijsectoren inmiddels al stevig aan de weg getimmerd door initiatieven te nemen die gericht zijn op centrale registratie van antibiotica. In dat kader heb ik ook al substantieel financieel bijgedragen aan initiatieven die moeten leiden tot centrale registratie van antibiotica in de veehouderijsectoren. Het gaat om de volgende initiatieven:

- Ontwikkeling en opzet van de database gebruiksregistratie «DG-Base» in de varkenshouderij.
- Ondersteuning van de aanschaf van software ten behoeve van de digitale registratie van het gebruik van diergeneesmiddelen in de vleeskalverhouderij.
- Een project in de rundveesector dat onder andere gericht is op het transparant krijgen van en een databank voor antibioticagebruik.
- Een project dat gericht is op verbetering van de gebruiksregistraties in de pluimveehouderij.
- De centrale database VETCIS.

Niet alle veehouders zijn bij deze collectieve initiatieven aangesloten, maar ik vind het van groot belang dat ook de niet-aangeslotenen participeren in centrale registratie. Ik zal de AID dan ook opdracht geven zich bij het reguliere toezicht op de naleving van administratieverplichtingen vooral te richten op veehouders die niet zijn aangesloten bij de in het convenant «antibioticumresistentie veehouderij» genoemde IKB-systemen. Overigens heb ik de mogelijkheid om bij de inwerkingtreding van de Wet dieren ook de niet-deelnemers te binden aan centrale registratie.

De KNMvD heeft, zoals vermeld, een plan gepresenteerd dat moet leiden tot een concrete reductie van antibioticumgebruik. Centraal in dat plan staat een centrale database VETCIS die tevens het verbindende element is voor databases van alle afzonderlijke veehouderijsectoren. Nu al integreert deze database de gebruiksgegevens in de varkenshouderij. De KNMvD beoogt ook het voorschrijfgedrag van dierenartsen te gaan toetsen.

Daartoe stelt de KNMvD een Veterinaire Diergeneesmiddelenautoriteit (VDA) voor die normen gaat ontwikkelen voor verantwoord antibioticumgebruik. Deze autoriteit zou in een latere fase eveneens sancties moeten kunnen opleggen aan dierenartsen die de normen overtreden.

Ik vind het voorstel voor een VDA een kansrijk initiatief. Gelet op de beoogde taken van de VDA, zoals het toetsen en sanctioneren van dierenartsen, is de VDA een instrument dat de positie van de dierenarts kan versterken in het krachtenveld van de veehouderij. Zowel Berenschot als het RDA-advies van mei 2009 signaleren dat een versterkte positie onderdeel is van een oplossing van de antibioticumproblematiek. Ik wil tezamen met de KNMvD gaan bekijken op welke wijze de positie van de dierenarts verder versterkt kan worden en welke rol een VDA daarin kan spelen.

De KNMvD neemt met het plan van aanpak haar verantwoordelijkheid. Dit verdient dan ook ondersteuning. Ik kan concluderen dat het plan van de KNMvD elementen bevat die essentieel zijn voor een kansrijke aanpak. Bovendien kan de beoogde aanpak op korte termijn van start. Ik hecht echter ook veel waarde aan het traject dat is ingezet met het convenant «antibioticumresistentie dierhouderij».

Ik vertrouw erop dat de veehouderijsectoren vruchtbaar zullen samenwerken met de dierenartsen en dat de veehouderijsectoren zich in het kader van het antibioticaconvenant binnenkort zullen verbinden aan een concrete reductiedoelstelling. Ik vind het van wezenlijk belang dat er snel zicht komt op een concrete vermindering. Ik heb de taskforce «antibioticumresistentie veehouderij» onder leiding van de heer Werner, dan ook gevraagd om met voorstellen te komen die zullen uitmonden in een afname van het gebruik in 2011 van tenminste 20% ten opzichte van 2009. Dit is een eerste forse stap in de richting van een verdere afname in de daaropvolgende jaren.

Aanvullende aanpak

Berenschot signaleert dat circa 80% van de antibiotica wordt voorgeschreven door hooguit 5% van de dierenartspraktijken. Ik zal met de KNMvD bezien hoe activiteiten die specifiek gericht zijn op deze groep dierenartsen de aanpak van het antibioticumgebruik kan versterken. Ik wil daarbij opmerken dat het heel wel mogelijk is dat het dierenartsen betreft die zich specifiek hebben toegelegd op een veehouderijsector waar antibiotica traditioneel veelvuldig gebruikt worden. Daarom zal ook de veehouderij nauw betrokken moeten worden bij zo'n specifiek gerichte aanpak.

Tot slot vind ik het ook nodig om alvast een situatie aan te pakken die in de toekomst een probleem kan vormen. Het betreft antibiotica die als laatste redmiddel in de humane geneeskunde essentieel kunnen zijn. Ik ga in overleg met mijn collega van VWS en de KNMvD bekijken of het nodig en mogelijk is om bepaalde antibiotica in beginsel voor te behouden voor mensen.

Conclusie

Ik heb de in het rapport beschreven gevolgen en effecten van ontkoppeling grondig bestudeerd. Er kleven forse nadelen aan een dergelijke stap, met name op het gebied van de administratieve en handhavingsslachten. De bovengenoemde initiatieven van de KNMvD worden in de conclusies van het rapport ondersteund. Ik vind die initiatieven ook kansrijk. Wel behoeven ze een gedegen uitwerking en wel op de korte termijn. Ze dragen ertoe bij dat mijn voorkeur nu niet uitgaat naar ontkoppeling. Ik wil ontkoppeling echter niet geheel uitsluiten voor het geval de aanpak die veehouderijsectoren en KNMvD gezamenlijk in gang hebben gezet, onvoldoende resultaat blijkt te geven.

Ik verwacht dat veehouderijsectoren en dierenartsen gezamenlijk zorg dragen voor een geïntegreerde registratie van antibioticumgebruik in de diverse sectoren. Ik verwacht eveneens dat veehouderij en dierenartsen effectief vorm geven aan een vermindering van het antibioticumgebruik

van in eerste instantie 20%. Indien onvoldoende resultaat wordt geboekt bij het terugdringen van het antibioticagebruik zal ik alsnog over moeten gaan tot zwaarder ingrijpen.

Zoals gezegd mag ik concluderen dat er veel initiatieven zijn ontplooid die alle tezamen succesvol kunnen zijn om het antibioticumgebruik significant te verminderen. Het is van belang dat alle betrokkenen goed samenwerken en dat er op korte termijn concrete resultaten liggen.

De minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit,
G. Verburg